Політологія

УДК 32.019.51:004.89:324]:316.776.23(477)

DOI https://doi.org/10.5281/zenodo.19966814

Генеративний контент як чинник електорального впливу: ризики та сценарії для України

Даниленко Сергій Іванович,
доктор політичних наук, професор
завідувач кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна, https://orcid.org/0000-0003-3435-2146

Шмиглик Ольга Ярославівна,
студентка II курсу магістратури
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна, https://orcid.org/0009-0000-4670-0449

Прийнято: 11.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз генеративного контенту як самостійного чинника впливу на електоральний процес, а саме виборчі кампанії в умовах сучасного українського політичного та інформаційного середовища. Метою дослідження є визначення специфіки впливу технологій дипфейк (deepfake) на виборчі процеси в Україні, формування профілю вразливості національного інформаційного простору, розробка типології релевантних загроз, а також побудова підходу до

оцінювання ризиків і сценарного аналізу їх застосування. Методологічну основу становлять поєднання якісного аналізу наукових підходів до дослідження дезінформації, сценарного моделювання, елементів ризик-орієнтованого аналізу та контекстуалізації міжнародного досвіду з урахуванням українських реалій. У теоретичному вимірі особливу увагу приділено інтерпретації deepfake не лише як інструменту маніпуляції, а як фактору, що впливає на епістемічні умови формування політичної довіри. Результати дослідження дозволили виокремити ключові характеристики українського інформаційного середовища, які підсилюють ефективність генеративного контенту, зокрема високу швидкість поширення інформації, домінування цифрових платформ, значну роль емоційно забарвлених повідомлень та підвищену довіру до неформальних джерел. На цій основі сформовано типологію основних загроз, що включає процедурний обман через фальшиві офіційні повідомлення, репутаційно-ерозійний вплив через синтетичні аудіо- та відеоматеріали, а також системний підрив легітимності виборчого процесу як із середини, так і ззовні. Проведений сценарний аналіз показує, що зазначені загрози здатні взаємодіяти між собою, формуючи кумулятивний ефект і поступово змінюючи сприйняття політичної реальності, що є елементом когнітивного впливу (когнітивної війни). Висновки дослідження свідчать, що найбільш суттєвий вплив генеративного контенту проявляється у довгостроковому зниженні довіри до політичних інститутів і процедур. Запропонований підхід до оцінювання ризиків та сценарного аналізу дозволяє системно осмислити потенційні напрями використання таких технологій у виборчих кампаніях та може бути використаний як аналітична основа для подальших досліджень і розробки механізмів протидії.

Ключові слова: штучний інтелект, deepfake, дезінформація, політична комунікація, інформаційні загрози, цифрові медіа, довіра, інформаційна безпека, когнітивна війна.

ISSN: 3041-2110

Generative Content as a Driver of Electoral Influence: Risks and Scenarios for Ukraine

Serhiy Danylenko,
Doctor of Political Sciences, Professor, Head at the Department of International Media Communications and Communication Technologies, Educational and Scientific, Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, https://orcid.org/0000-0003-3435-2146

Olha Shmyhlyk,
Second-year Master's degree student, Educational and Scientific Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, https://orcid.org/0009-0000-4670-0449

Abstract: The article examines generative content as an independent factor influencing electoral campaigns within the contemporary Ukrainian political and information environment. The study aims to identify the specific features of the impact of deepfake technologies on electoral processes in Ukraine, to map vulnerabilities in the national information space, to develop a typology of relevant threats, and to propose an approach to risk assessment and scenario-based analysis. The methodological framework combines combination of qualitative analysis of academic approaches to the study of disinformation, scenario modeling, elements of risk-oriented analysis, and the contextualization of international experience in light of Ukrainian realities. Particular attention is given to interpreting deepfake not only as a tool of manipulation but also as a factor shaping the epistemic conditions of political trust formation. The results of the study identify key characteristics of the Ukrainian information environment that amplify the effectiveness of generative content, including rapid information dissemination, the dominance of digital platforms, the significant role of emotionally charged messages, and the increased

trust in informal sources. On this basis, the study develops a typology of major threats, including procedural deception through false official messages, reputational erosion via synthetic audio and video materials, and the systemic undermining of the legitimacy of the electoral process. The scenario analysis demonstrates that these threats can interact, generating a cumulative effect and gradually reshaping the perception of political reality. The conclusions indicate that the most significant impact of generative content is manifested in the long-term erosion of trust in political institutions and procedures. The proposed approach to risk assessment and scenario analysis provides a systematic framework for understanding potential uses of such technologies in electoral campaigns and can serve as an analytical basis for further research and the development of countermeasures.

Keywords: artificial intelligence, deepfakes, disinformation, political communication, information threats, digital media, trust, information security, cognitive warfare.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ), зокрема генеративних моделей, зумовлює появу нових форм інформаційного впливу, серед яких особливе місце займає дипфейк (deepfake) як інструмент створення переконливого синтетичного контенту. У контексті виборчих процесів це формує якісно нову проблему, що полягає не лише у поширенні дезінформації, а у підриві базових механізмів довіри до політичних акторів, інституцій та процедур. В українських умовах, які характеризуються поєднанням воєнного стану, високої інформаційної вразливості та активного зовнішнього впливу, зазначена проблема набуває особливої актуальності, оскільки потенційне використання deepfake може мати не лише політичні, а й безпекові наслідки. Зокрема, це стосується з урахуванням концепту – когнітивна війна, який сьогодні розглядається як нове, інтегральне явище у фахівцями з проблем національної та колективної безпеки [1]. Водночас у науковому дискурсі відсутній цілісний підхід до розгляду генеративного

контенту як самостійного чинника впливу на виборчі кампанії з урахуванням специфіки українського контексту, що ускладнює розробку ефективних механізмів оцінювання ризиків і протидії. Таким чином, дослідження цієї проблеми безпосередньо пов'язане з важливими науковими завданнями осмислення нових форм інформаційних загроз, а також із практичними потребами забезпечення стійкості виборчих процесів і збереження легітимності демократичних інститутів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження проблематики виборчих процесів в Україні та впливу цифрових технологій на них умовно можна поділити на два взаємопов'язані наукові блоки:

1. роботи, що аналізують вибори в умовах війни та повоєнного відновлення;
2. дослідження, присвячені впливу штучного інтелекту, цифрових медіа та deepfake на політичні процеси.

У межах першого блоку досліджень (зокрема матеріал про проблеми проведення виборів під час воєнного стану, а також праці О. В. Скрипнюка та О. В. Марцеляка, Ю. Кириченка, Т. Сергієнка, А. Митюка) простежується спільна позиція: проведення виборів в Україні в умовах війни або одразу після її завершення супроводжується комплексом системних обмежень. Так, у дослідженні проблем виборів під час воєнного стану акцент зроблено на фізичній неможливості дотримання базових принципів виборчого права через безпекові ризики, руйнування інфраструктури, міграцію населення та неактуальність виборчих реєстрів. Натомість О.В. Скрипнюк та О.В. Марцеляк розширюють цю проблематику, включаючи до неї не лише організаційні, а й інституційні, нормативні та комунікаційні виклики. Вони фактично підводять до розуміння того, що післявоєнні вибори будуть відбуватися в умовах цифровізованого інформаційного середовища, яке потребує окремого регулювання [2]. У свою чергу, Ю. Кириченко, Т. Сергієнко та А. Митюк акцентують на проблемі легітимності та довіри до

виборчого процесу, підкреслюючи роль громадянського суспільства у забезпеченні прозорості [3]. На відміну від попередніх авторів, вони роблять акцент на соціальному вимірі виборів, що є критично важливим у контексті інформаційних впливів.

Таким чином, у межах першого блоку сформовано розуміння виборів як процесу, що в умовах війни є обмеженим не лише юридично, а й інфраструктурно, соціально та інформаційно, однак питання впливу новітніх технологій, зокрема deepfake, тут лише окреслюється і не отримує детального аналізу.

Другий блок досліджень демонструє значно ширший спектр підходів до оцінки ролі штучного інтелекту у виборчих процесах.

К.О. Павшук пропонує двовимірну модель впливу ШІ – технічну та перцептивну. Якщо перша пов’язана з підвищенням ефективності виборчих процедур, то друга – із маніпуляцією сприйняттям виборців, де ключову роль відіграють дезінформація та deepfake [4]. Таким чином, авторка фактично зміщує акцент із технологічних можливостей на ризики для довіри до виборів. Подібну позицію, але з більш правовим фокусом, займає С. Асірян, яка розглядає ШІ як джерело загроз для прозорості, конфіденційності та справедливості виборів [5]. У працях В.М. Тарасюка, М. Лазаровича, Т. Гончарук-Чолач, О. Докаша акцент зміщується на маніпулятивний потенціал ШІ, зокрема через персоналізовану рекламу і формування «echo chambers» [6; 7]. Вони розглядають ці технології як інструменти впливу на електоральні настрої, що посилюють поляризацію та викривлюють політичний вибір.

Більш системний комунікаційний підхід демонструє С.І. Даниленко, який пов’язує розвиток ШІ з трансформацією політичної комунікації та концентрацією інформаційної влади [8]. У свою чергу, О. Старовойтенко та І.В. Бубнов розглядають ШІ як фактор комплексних загроз: від кібербезпеки до психологічного впливу, підкреслюючи роль алгоритмічного управління інформаційними потоками та гіперперсоналізованої дезінформації [9; 10].

Окремий теоретичний вимір проблеми розкривають К. Шифф, Д. Шифф та Н. Буено, які вводять концепт «дивідендів брехуна», демонструючи, що deepfake підривають довіру не лише через фальшивий контент, а й через можливість дискредитації правдивої інформації [11]. Аналогічно, М. Павелек розглядає deepfake як загрозу самим основам демократичного обговорення [12]. Нарешті, І. М. Жаровська узагальнює ці ризики в нормативно-правовій площині, доводячи, що використання ШІ може деформувати стандарти чесних виборів і потребує системного правового регулювання [13].

Попри значну кількість досліджень, їх аналіз дозволяє виявити кілька суттєвих прогалин. По-перше, у працях першого блоку (вибори в умовах війни) інформаційно-технологічний вимір ризиків розглядається фрагментарно, без виокремлення deepfake як самостійного чинника впливу. По-друге, дослідження другого блоку (ШІ та deepfake) здебільшого мають загальнотеоретичний або глобальний характер і не адаптовані до українського контексту, зокрема до умов війни, зовнішньої інформаційної агресії та специфіки майбутніх повоєнних виборів. По-третє, у науковій літературі практично відсутній системний підхід до оцінювання ризиків deepfake, який би враховував їх типи, канали поширення, аудиторії впливу та потенційні наслідки для легітимності виборів. Також, на на погляд феномен дипфейк потрібно розглядати також і у контексті концепту «когнітивна війна». По-четверте, недостатньо розробленим залишається сценарний аналіз використання deepfake у виборчих кампаніях, зокрема в умовах України, на чому ми планує сконцентруватися у цій статті.

Саме ці прогалини визначають наукову нішу даного дослідження. На відміну від попередніх робіт, у статті deepfake-контент розглядається як самостійний фактор впливу на виборчі кампанії, а основна увага зосереджується на оцінюванні ризиків та сценарному аналізі його застосування в українському контексті, що дозволяє поєднати правовий, комунікаційний і безпековий підходи в єдиній аналітичній моделі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний обсяг досліджень, присвячених впливу ШІ на виборчі процеси, у науковому дискурсі зберігається низка невирішених аспектів. Більшість праць зосереджується на загальних характеристиках впливу ШІ, дезінформації та цифрових медіа, розглядаючи deepfake як один із інструментів у ширшому спектрі інформаційних загроз. Водночас відсутній системний підхід до аналізу deepfake як окремого фактору впливу з урахуванням його специфічних властивостей – аудіовізуальної переконливості, швидкості поширення та складності верифікації. Крім того, наявні дослідження або мають універсальний характер, або зосереджені на правових і організаційних аспектах виборів, що зумовлює недостатню увагу до прикладного аналізу інформаційних загроз у конкретному національному контексті.

Особливо помітною є відсутність контекстуалізованих моделей, які б враховували специфіку України як держави, що перебуває в умовах війни та постійного інформаційного впливу з боку зовнішнього актора. Також відсутня чітка типологія загроз, адаптована до українських реалій, яка б дозволяла диференціювати потенційні форми використання deepfake у виборчих кампаніях та оцінювати їх відносну небезпечність. Крім того, у сучасних дослідженнях практично не розроблено системних підходів до оцінювання ризиків та сценарного аналізу використання deepfake у майбутньому виборчому процесі в Україні. Саме заповнення цих прогалин визначає мету даного дослідження, яке спрямоване на формування специфічного профілю вразливості України, розробку типології deepfake-загроз, побудову моделі оцінювання ризиків та сценарний аналіз їх застосування у виборчих кампаніях.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Метою цієї статті є комплексне дослідження deepfake-контенту як самостійного чинника впливу на виборчі кампанії в умовах України з урахуванням її воєнного та інформаційного контексту. Для досягнення цієї

 ISSN: 3041-2110

мети передбачено: визначити специфічний профіль вразливості українського інформаційного середовища у виборчий період; розробити типологію основних видів deepfake-загроз, релевантних для національного контексту; сформувати модель оцінювання ризиків їх використання з урахуванням ключових параметрів впливу; а також здійснити сценарний аналіз можливого застосування deepfake у виборчих кампаніях. Актуальність дослідження зумовлена поєднанням чинників цифровізації політичної комунікації, високої ролі соціальних платформ, насамперед Telegram, та триваючої інформаційної агресії Росії, що створює нові виклики для легітимності виборчого процесу. Реалізація поставлених завдань дозволяє сформувати цілісне наукове бачення ризиків використання deepfake у виборах та закласти аналітичну основу для розробки механізмів протидії таким загрозам. У статті коротко проаналізовано і зарубіжний досвід з цієї проблематики.

Виклад основного матеріалу:

Інновації у сфері цифрових технологій дедалі частіше постають не лише як інструмент розвитку, а як чинник, що може одночасно розширювати можливості демократичних процесів і створювати ризики для їх функціонування. Те, що ще донедавна сприймалося як технічний прогрес, сьогодні дедалі очевидніше трансформується у новий інструментарій впливу, де межа між комунікацією і маніпуляцією стає розмитою. Особливо це проявляється у період виборів, коли конкуренція за голоси загострюється, а інформаційний простір стає середовищем інтенсивної політичної взаємодії, у якому поєднуються внутрішні та зовнішні впливи. У цих умовах цифрове середовище вже не є лише каналом донесення інформації, воно стає середовищем формування політичної реальності.

В українському контексті ця проблематика набуває особливої гостроти, На відміну від стабільних демократичних систем із передбачуваними циклами, український політичний цикл протікав у державі з транзитивною демократією і фактично перерваний повномасштабною війною. Очікуване завершення

ISSN: 3041-2110

цього циклу навесні 2024 року не відбулося, і станом на 2026 рік спостерігається невизначеність подальшої політичної динаміки. Водночас інформаційний простір не залишається статичним: на фоні постійного інформаційного шуму щодо можливості проведення виборів, обговорення потенційних законодавчих змін і гіпотетичних сценаріїв їх організації, ця тема дедалі частіше повертається у публічний дискурс. Показово, що ця дискусія виходить за межі внутрішнього політичного поля і активно відтворюється у міжнародному інформаційному просторі. Зокрема, Дональд Трамп публічно заявив про нібито втрату Україною статусу демократії у зв'язку з тривалою відсутністю виборів [14]. При цьому суспільство вже функціонує в умовах нової медіареальності з домінуванням соціальних мереж і месенджерів.

У такому середовищі технології deepfake стають не просто ще одним інструментом дезінформації, а якісно новим викликом. Якщо дезінформація як така не є новим явищем, то її сучасні форми, підсилені ШІ, мають глибший вплив і підривають базові механізми довіри. У певному сенсі формується ефект інформаційного «газлайтингу», коли сумнів стає універсальним станом, а довіра – дефіцитним ресурсом. Попри те, що частина емпіричних досліджень після виборчих кампаній у різних країнах вказує на обмежений вплив deepfake, такі оцінки можуть бути передчасними або поверхневими, оскільки не враховують довгострокового ефекту, такого як поступового підриву довіри до інституцій, медіа і самого виборчого процесу як такого. У цьому зв'язку слушною є думка С.І. Даниленка, що медіа із застосуванням штучного інтелекту здатні впливати на політичні емоції виборця як під час голосування, так і в повсякденному інформаційному середовищі [8].

Згідно з даними Всесвітнього економічного форуму, проблема дезінформації залишається серед топових глобальних ризиків протягом останніх трьох років, очоливши рейтинг у 2024 і 2025 роках. Водночас прогнозується, що у 2026 році вона стане системною дестабілізуючою силою, особливо через поширення deepfake [15]. Це свідчить про те, що дезінформація

вже не функціонує як сукупність ізольованих інформаційних викривлень, а поступово трансформується у структурний елемент сучасного інформаційного середовища, який впливає на самі умови формування політичної реальності. З іншого боку, за даними Pew Research Center, частина технічних експертів вважає, що середовище інформації та довіри до 2030 року суттєво погіршиться саме через поширення глибоких фейків та інших стратегій дезінформації [16]. З огляду на зростання кількості користувачів штучного інтелекту, зокрема генеративного ШІ, проблема матиме довгостроковий характер і потребує системного аналізу [17].

Популярність deepfake зумовлена двома ключовими причинами: по-перше, можливістю створювати фотореалістичні результати на основі наявних даних; по-друге, широкою доступністю відповідних технологій для масового користувача. У поєднанні ці фактори формують середовище, в якому створення маніпулятивного контенту стає відносно простим. Ситуація з вірусним поширенням deepfake загострюється ще й тим, що обманні новини та неправдиві чутки досягають людей значно швидше, ніж правдиві повідомлення. Зокрема, вони можуть поширюватися до 10 разів швидше, а ймовірність їх повторного поширення є суттєво вищою [18, ст. 1767]. Водночас фільтрові бульбашки ще більше підсилюють цей ефект, оскільки навіть без допомоги технологій люди схильні оточувати себе інформацією, що підтверджує їхні переконання. У сукупності когнітивні упередження та можливості соціальних медіа сприяють вірусному поширенню неправди та поступовому занепаду істини, формуючи явище інформаційного племінізму.

У цьому контексті Ніколас Діакопулос та Дебора Джонсон, досліджуючи вплив deepfake у контексті виборів, класифікують шкоду на три типи: шкоду для глядачів/слухачів, шкоду для суб'єктів та шкоду для соціальних інститутів [19, ст. 6]. У виборчому вимірі ці типи шкоди безпосередньо пов'язані між собою через категорію довіри: глядач втрачає здатність адекватно оцінювати інформацію, політичні актори зазнають

репутаційних втрат, а інституції, зокрема виборчі органи та медіа, стикаються з підривом легітимності. У підсумку це впливає на сам процес виборів, де довіра є базовою умовою їх визнання.

Подальший аналіз дає підстави стверджувати, що інтеграція deepfake у політичний дискурс, зокрема у політичну рекламу, впливає й на епістемічні умови публічної сфери. Йдеться вже не лише про дезінформацію як таку, а про підрив здатності суспільства формувати рефлексивну, обґрунтовану громадську думку. У цьому сенсі довіра виступає вирішальним компонентом сильної демократії, адже її відсутність фактично паралізує колективні дії. Так званий «розпад правди» проявляється у зниженні довіри до засобів масової інформації, інститутів та самого політичного дискурсу [20, ст. 17]. Коли цей процес посилюється, громадяни втрачають здатність приймати обґрунтовані рішення, що може призводити до обрання некваліфікованих лідерів і, як наслідок, до поступового зниження стабільності суспільства.

Дезінформація, підсилена доступністю генеративних медіа, може зменшувати політичну відповідальність і ставити під загрозу соціальну єдність [21]. Особливо показовим є те, що контент, створений за допомогою deepfake, часто узгоджується з уже існуючими переконаннями людей, тим самим не лише впливаючи на них, а й закріплюючи їх та посилюючи ідеологічні бульбашки.

Водночас окрім інформаційного виміру існує і безпековий аспект цієї проблеми. Політичні deepfake потенційно можуть становити загрозу для безпеки суспільства, особливо у випадку їх подальшого технологічного вдосконалення. Як зазначають П. Сінгх і Б. Діман, вони можуть використовуватися у кібератаках, пропагандистських кампаніях та розвідувальній діяльності, що прямо ставить під загрозу національну безпеку [22]. У випадку України цей ризик є особливо актуальним, з огляду на вже існуючий досвід інформаційної агресії. Крім того, deepfake також мають потенціал провокувати збройні конфлікти або загострювати політичні кризи.

Показовим у цьому контексті є випадок із Алі Бонго Ондимба, колишнім Президентом Габону, де фальшиве відео спричинило сумніви щодо його стану та стало одним із чинників політичної нестабільності, що завершилася спробою перевороту. Цей випадок наочно демонструє, наскільки легко подібні технології можуть бути використані для дискредитації влади.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що глибинні підробки вже сьогодні використовуються для шантажу, фальсифікації подій, поширення фейкових новин, наклепу та створення політичних криз.

З огляду на викладене, доцільно конкретизувати, яким чином цей інструмент, яким чином цей інструмент проявляється у конкретному політичному середовищі, а саме на прикладі України. Складність розгляду українського кейсу полягає в тому, що він характеризується конкретними конфігураціями вразливостей, що формується на перетині воєнного стану, підвищеної емоційної напруги, невизначеного виборчого горизонту та специфіки національного медіаспоживання. Саме тому доцільним є перехід від загальних міркувань до емпіричного рівня аналізу за допомогою формування специфічного профілю вразливості України, типологізацію релевантних deepfake-загроз, оцінювання ризиків та сценарне моделювання їх застосування, на що буде зроблений особливий аналіз.

По-перше, українське інформаційне середовище у виборчий період має низку особливостей, які можуть суттєво підвищують ефективність маніпулятивного контенту. Однією з таких особливостей є домінування Telegram як ключового каналу політичної інформації, що пояснюється мінімальними обмеженнями на публікацію та високою швидкістю інформаційних потоків [23]. Дослідження і опитування 2025 року показували, що понад половина українців називають Telegram своїм основним джерелом інформації, а довіра до Telegram-каналів у частини респондентів залишається вищою, ніж до багатьох традиційних медіа [23]. У такій екосистемі швидкість

стає вирішальним фактором, в той час як достовірність не стає ключовим у цьому ланцюжку.

По-друге, важливою є і висока роль емоційно зарядженого контенту. Український цифровий простір, особливо в умовах війни, функціонує у режимі постійної афективної напруги, де повідомлення, що апелюють до страху, обурення, загрози або навпаки до мобілізаційного патріотичного імпульсу, мають значно більший шанс на поширення. У виборчий період ця тенденція лише посилюється, оскільки політична конкуренція додатково підвищує емоційну інтенсивність комунікації. У таких умовах deepfake стає своєрідним тригером колективної реакції, що запускає механізми швидкого, майже рефлекторного поширення.

По-третє, окремо варто звернути увагу на довіру до неформальних та анонімних джерел. У сучасному українському інформаційному полі феномен зливу вже давно набув статусу напівлегітимного способу отримання нібито «справжньої інформації» і тому повідомлення, подані як інсайд, запис розмови або внутрішній документ, нерідко сприймаються як більш автентичні, ніж офіційні заяви. У цьому контексті voice deepfake або підроблене відео, представлене як «витік», має шанс отримати додаткову переконливість саме через форму подачі, а не лише через зміст.

По-четверте, важливо враховувати вплив війни як чинника, що змінює логіку сприйняття інформації: хронічний стрес, інформаційна перевтома та постійна тривога знижують здатність до критичної оцінки контенту, що створює ризики для виборів і водночас сприятливі умови для пертурбаторів. У таких умовах люди частіше покладаються на швидкі когнітивні оцінки, сприймаючи правдоподібним те, що відповідає їхнім очікуванням. Таким чином, війна розширює вікно вразливості аудиторії та полегшує її піддатливість рефлексивному управлінню.

Нарешті, ключовим елементом є наявність зовнішнього актора, для якого дестабілізація українського політичного процесу має стратегічне

ISSN: 3041-2110

значення. Йдеться не лише про дискредитацію окремих кандидатів, а про системне підривання довіри до інституцій, процедур і самої ідеї виборів як механізму легітимного волевиявлення.

З урахуванням зазначених факторів доцільно перейти до виокремлення типології deepfake-загроз, найбільш релевантних для українського контексту (Таблиця 1). Якщо виходити з матриці сценаріїв, запропонованої Ніколасом Діакопулосом і Деборою Джонсон, то для українського випадку принципово важливо не просто механічно перенести типові моделі шкоди від deepfake у виборах, а переосмислити їх крізь призму локального політичного і безпекового контексту. У класичному варіанті їхні сценарії демонструють три великі блоки загроз: обман виборця, шкоду конкретним суб'єктам і підрив довіри до соціальних інститутів [19, ст. 6-7]. Однак в умовах України ці блоки рідко існують окремо: тут вони нашаровуються, і саме в цьому полягає ключова відмінність. Те, що в усталених демократіях може залишитися епізодом передвиборчого маніпулювання, в українських умовах здатне перерости у ширшу кризу довіри до держави, процедури та самого факту політичного представництва.

Причина цього полягає не лише в технології як такій, а в специфіці середовища, у якому вона може бути застосована. Публічна дискусія навколо виборів в Україні вже зараз є підвищено чутливою, оскільки накладається на правові обмеження воєнного стану, питання безпеки, логістику голосування для військових, переселенців і громадян на окупованих територіях, а також на зовнішній тиск. Саме тому будь-який синтетичний контент, що стосується виборів, не виникатиме у порожнечі, він одразу потраплятиме в уже перегріте поле інтерпретацій.

Перший сценарій, який у межах українського кейсу видається одним із найбільш реалістичних – це сценарій процедурного обману через фальшиве офіційне повідомлення, тобто той тип загрози, який у матриці Н. Діакопулос і Д. Джонсон відповідає deception-сценаріям. В українських умовах такий

сценарій, найімовірніше, не матиме примітивної форми дезінформації щодо місця голосування, натомість він може набрати складнішої і значно небезпечнішої форми: deepfake-звернення від імені Центральної виборчої комісії, СБУ, Генерального штабу, місцевої військової адміністрації або навіть Президента із повідомленням про зміну порядку голосування, перенесення виборів у певному регіоні, скасування голосування через загрозу удару, оновлення списків, спеціальний порядок для військових чи нові безпекові інструкції.

Обґрунтованість цього сценарію підтверджується як українськими, так і міжнародними прецедентами. По-перше, Україна вже мала прецедент deepfake-звернення президента В. Зеленського у березні 2022 року, де він нібито закликав українців скласти зброю. Попри низьку технічну якість, випадок показав головне: для ефекту не обов'язково потрібна досконалість, достатньо чутливого моменту і зрозумілого для аудиторії формату. По-друге, міжнародний досвід підтверджує, що синтетичний голос або підроблене звернення можуть використовуватися саме для втручання у виборчу поведінку: у США в 2024 році виборці в Нью-Гемпширі отримували robocalls із клонованим голосом Джо Байдена, який закликав не брати участі у праймеріз. Отже, сам механізм уже апробований: синтетичний голос, авторитетне джерело, коротке вікно впливу, ставка на плутанину і демобілізацію. Водночас українська специфіка змінює цей сценарій у двох принципових аспектах. З одного боку, він стає сильнішим, бо працює в середовищі, де Telegram є одним із головних джерел новин, а частина аудиторії довіряє навіть анонімним Telegram-каналам більше, ніж формальним інституційним джерелам.

Водночас цей сценарій не слід абсолютизувати. Україна за роки повномасштабної війни сформувала і певні механізми інформаційної гігієни: частина аудиторії звикла шукати підтвердження в офіційних каналах, великі медіа та фактчекінгові мережі швидко реагують на вкиди, а після випадку з

фальшивим зверненням Зеленського сама ідея підробленого відеозвернення вже не є чимось немислимим. Отже, сила цього сценарію полягає саме у швидкості й моменті. Його мета не переконати назавжди, а на короткий час посіяти плутанину, знизити явку певної групи, спровокувати паніку або запустити вторинну хвилю недовіри.

Другий сценарій – репутаційно-ерозійний, і саме він найближчий до тих елементів матриці, де йдеться про шкоду суб'єкту: репутаційну шкоду, хибну атрибуцію, приписування кандидатові висловлювань або поведінки, яких не було. Але у випадку України цей сценарій не варто зводити лише до компрометації окремого кандидата. Тут важливий саме повільне нарощування атмосфери підозри, коли один deepfake сам по собі може й не зламати політичну кар'єру, але ціла серія напівдостовірних аудіо, злитих розмов, уривків відео й емоційно забарвлених пояснень починає формувати стійкий образ політика як морально неприйнятного, нещирого, цинічного або небезпечного.

Тут український контекст надзвичайно важливий. У нас уже давно існує культура зливів, де сам формат запису розмови або внутрішнього аудіо автоматично сприймається як носій прихованої правди. Це означає, що voice deepfake для України є навіть більш функціональним інструментом, ніж високоякісне відео. Його перевага полягає в нижчій вартості виробництва, простоті поширення через Telegram і можливості стилізації під інсайд, а спростування аудіо майже завжди слабше за перший емоційний ефект. Саме тому кейс Словаччини 2023 року тут є дуже показовим: за кілька днів до парламентських виборів поширювався deepfake-аудіозапис, де нібито лідер опозиції Міхал Шимечка і журналістка обговорювали фальсифікацію виборів та купівлю голосів. Навіть досить грубий запис, поширений у правильний момент і в правильному медіасередовищі, виявився достатнім, щоб увійти в інформаційний цикл напередодні голосування [24]. Важливість цього кейсу є

те, що він став каталізатором уже наявної недовіри й поляризації. Це, власне, і робить його релевантним для України.

Ефективність такого сценарію має дві сторони. З одного боку, такий сценарій особливо небезпечний щодо тих політиків, навколо яких уже існує підвищена недовіра або моральна напруга. Якщо аудиторія схильна вважати певного кандидата корумпованим, цинічним, відірваним від фронту, готовим до кулуарних домовленостей чи зневажливим до виборця, то навіть слабкий deepfake, який вкладається в цю очікувану рамку, працюватиме не через доказовість, а через підтвердження упередження.

З іншого боку, такий сценарій має межі ефективності. Репутаційна атака працює доти, доки зберігається мінімальна правдоподібність і поки вона не перевантажує аудиторію надлишком компромату. У разі надмірної очевидності та частоти deepfake-кампаній формується ефект інформаційного пересичення, за якого виборець інтерпретує відповідні повідомлення як елемент недобросовісної політичної конкуренції, що зумовлює зниження рівня політичної залученості. Водночас навіть такий результат є функціонально прийнятним для суб'єкта впливу, оскільки репутаційно-ерозійні стратегії орієнтовані не лише на трансформацію політичних уподобань, а й на загальне зниження якості електорального вибору.

Третій сценарій – системний підрив легітимності виборчого процесу, і він найточніше відповідає тому виміру матриці, де йдеться про підрив довіри до самого політичного процесу Саме цей сценарій для України є найбільш стратегічно небезпечним, бо він органічно накладається на вже існуючі геополітичні наративи. Російська інформаційна політика багато років працює не тільки через окремі фейки, а через повторювану тезу про нелегітимність української влади, зовнішнє управління, штучність політичних процедур і несправжність української демократії. Коли подібні тези додатково підсилюються заявами міжнародних політичних фігур про те, що в Україні «немає виборів, отже є проблема з демократією», виникає небезпечна зона

перетину внутрішнього і зовнішнього дискурсів. У цьому контексті показовим є міжнародний кейс Угорщини, де парламентські вибори 12 квітня 2026 року завершилися перемогою опозиційної партії «Тиса» на чолі з П. Мадяром, яка здобула конституційну більшість, фактично витіснивши багаторічну владу В. Орбана. Різка зміна політичного балансу підвищує вразливість до наративів про зовнішнє втручання чи нелегітимність результатів, незалежно від якості виборчого процесу.

У цьому контексті deepfake виступають інструментом візуалізації заздалегідь сформованих наративів. На довиборчому етапі вони можуть використовуватися для поширення тверджень про «приховані домовленості» або маніпуляції процедурами; під час голосування – для імітації фальсифікацій чи змов; після оголошення результатів – для підриву довіри до інституцій. У підсумку це спрямовано на ерозію суспільної впевненості у виборах як достовірному механізмі політичного представництва.

Підстави для виділення саме такого сценарію теж не є вигаданими. У США після виборів 2020 року без домінуючої ролі deepfake, але за активної цифрової екосистеми поширювалися численні наративи про вкрадені вибори, і цього виявилося достатньо, щоб поставити під сумнів легітимність результату для великої частини громадян. Для України, де базовий рівень екзистенційної напруги набагато вищий, а зовнішній актор прямо зацікавлений у делегітимації державності, потенціал такого сценарію ще більший. Водночас і тут важливо бачити другий бік: українське суспільство не є пасивним об’єктом впливу: війна, навпаки, сформувала і певну звичку до викриття російських інформаційних операцій, а відверто грубі наративи про нелегітимність влади часто зустрічають недовіру саме тому, що сприймаються як частина ворожої кампанії. Отже, цей сценарій є найнебезпечнішим не тоді, коли він занадто очевидний, а тоді, коли він маскується під внутрішню критику, під реальні зливи, а не під зовнішню атаку.

ISSN: 3041-2110

Саме в цьому місці доречно повернутися до матриці Н. Діакопулоса і Д. Джонсон у більш загальному сенсі. Для України її цінність полягає не стільки в самій класифікації (обман, шкода суб'єктам, підрив інституційної довіри), скільки в тому, що вона дозволяє побачити ескалаційну логіку. Deepfake зазвичай функціонують як багаторівневий інструмент: початковий обман швидко трансформується у репутаційні втрати для окремих політичних акторів і зрештою – у підрив довіри до виборчої системи загалом. Навіть матеріали, спрямовані на дискредитацію конкретного кандидата, можуть мати ширший ефект: зниження довіри до публічної комунікації як такої. Саме ця здатність переходити з одного типу шкоди в інший і робить deepfake особливо небезпечним для України.

Тому для українського контексту найбільш імовірними і водночас найбільш значущими є три сценарії: процедурний обман через фальшиве офіційне повідомлення; репутаційно-ерозійна кампанія через зливи, voice deepfake та хибну атрибуцію; а також системний підрив легітимності виборів через нашарування синтетичного контенту на вже наявні геополітичні наративи. Перший працює через швидкість, другий – через поступове ущільнення підозри, третій – через руйнування самої довіри до процедури. І саме третій видається найбільш небезпечним у стратегічному вимірі, хоча в тактичному сенсі найефективнішим може виявитися перший, який є простий, швидкий, емоційно влучний deepfake, поширений через Telegram у критичний момент, до того як інституції встигнуть відреагувати.

Таблиця 1.

Типологія deepfake-загроз у виборчому процесі України та модель їх реалізації

Сценарій загрози	**Механізм впливу**	**Українські структурні**	**Типовий формат deepfake**	**Часова фаза застосування**	**Очікуваний ефект**	**Обмеження ефективності**

		вразливості				
Процедурний обман через фальшиве офіційне повідомлення	Маніпуляція поведінкою виборців через імітацію авторитетного джерела	Домінування Telegram; звичка до екстрених повідомлень; високий рівень довіри до оперативної інформації	Відео- або voice deepfake від імені ЦВК, СБУ, Президента, військових адміністрацій	Переважно перед виборами або в день голосування	Дезорієнтація, зниження явки, локальна паніка, короткострокова дестабілізація	Наявність фактчекінгу; досвід попередніх deepfake; часткова інформаційна гігієна
Репутаційно-ерозійна кампанія (зливи, voice deepfake)	Поступове формування негативного образу через серію інсайдів	Культура зливів; довіра до анонімних джерел; схильність до інтерпретації аудіо	Аудіо deepfake (розмови, записи), уривки відео, змонтовані фрагменти	Довиборчий період (накопичувальний ефект)	Ерозія довіри до кандидата; посилення поляризації; зниження якості політичного вибору	Ефект пересичення; втрата правдоподібності; сприйняття як брудної кампанії
Системний підрив легітимності виборчого процесу	Нашарування deepfake-контенту на існуючі геополіти	Війна; дискусії про вибори; зовнішній інформаційний тиск;	Комплекс: відео, аудіо, документи, заяви інституцій, що заперечу	Усі фази (до, під час і після виборів)	Делегітимація результатів; підрив довіри до інститутів; сумнів у	Висока чутливість до явної пропаганди; недовіра до зовнішніх наративів

ISSN: 3041-2110

	чні наративи	високий рівень тривожності	ють результати		самій ідеї виборів	

Джерело: власна розробка авторів

Висновки. У підсумку проведене дослідження дозволяє подивитися на deepfake не як на черговий інструмент у довгому переліку інформаційних загроз, а як на якісно інший чинник, що працює на рівні самої довіри до політичної реальності. Український контекст тут відіграє визначальну роль: поєднання війни, інформаційного тиску, «підвішеного» виборчого циклу та специфіки медіаспоживання формує середовище, у якому навіть відносно простий синтетичний контент може мати непропорційно великий ефект. Власне, йдеться про поступове розмивання здатності орієнтуватися в інформації як такій. Результати нашого емпіричного дослідження дають підстави твердити, що цей інструмент буде серед ключових для деструктивного впливу на перебіг та легітимність ближчих електоральних кампаній в повоєнній Україні.

Зіставлення поставленої мети та отриманих результатів дає підстави стверджувати, що ключові завдання дослідження загалом виконані. Було окреслено специфічний профіль вразливості українського інформаційного середовища, де швидкість поширення інформації часто переважає над її перевіркою, а емоційна напруга лише підсилює цей ефект. У цьому ж контексті вдалося систематизувати найбільш релевантні для України типи deepfake-загроз і перейти від абстрактного рівня до більш прикладного розуміння того, як саме вони можуть проявлятися у виборчих кампаніях. Особливо показовим є те, що виокремлені сценарії (процедурний обман, репутаційно-ерозійний вплив і системний підрив легітимності) не існують ізольовано, а, радше, перетікають один в один, формуючи ефект наростання недовіри. Водночас проведена типологізація дозволяє уточнити

функціональну роль кожного зі сценаріїв у загальній архітектурі впливу. Зокрема, процедурний обман виявляється найбільш ефективним у тактичному вимірі, оскільки працює через швидкість поширення та експлуатацію моменту інформаційної невизначеності, що дає змогу досягати миттєвих ефектів дезорієнтації. Репутаційно-ерозійний сценарій, натомість, реалізується через кумулятивну логіку впливу, поступово формуючи стійкі уявлення про політичних акторів і посилюючи атмосферу недовіри. У свою чергу, сценарій системного підриву легітимності має стратегічний характер, оскільки спрямований не на окремі поведінкові реакції, а на трансформацію ставлення до інституцій і процедур у цілому. Така диференціація підтверджує, що deepfake-загрози в українському контексті функціонують як багаторівнева система, де різні типи впливу взаємно підсилюють один одного, забезпечуючи перехід від локальних маніпуляцій до ширшої кризи довіри. Відповідно, можна говорити про досягнення дослідницької мети на концептуальному рівні, хоча запропонована модель очевидно потребує подальшого емпіричного наповнення та перевірки в реальних умовах.

Водночас саме це відкриває простір для подальших досліджень. Очевидно, що тема потребує глибшого міждисциплінарного підходу, де поєднувалися б політичний аналіз, дослідження медіа, безпекові студії та поведінкові науки. Перспективними виглядають сценарне моделювання, ризик-орієнтовані підходи, а також вивчення механізмів формування та втрати довіри в цифровому середовищі. Окремої уваги потребує емпіричне дослідження української аудиторії та логіки поширення контенту на платформах на кшталт Telegram, адже саме це дозволить у майбутньому перейти від аналітичного осмислення проблеми до більш прикладних рішень у сфері протидії таким загрозам.

ISSN: 3041-2110

Список використаних джерел

1. Deppe C. Cognitive warfare: a conceptual analysis of the NATO ACT cognitive warfare exploratory concept. *Frontiers in Big Data*. 2024. Vol. 7. DOI: 10.3389/fdata.2024.1452129. URL: https://www.frontiersin.org/journals/big-data/articles/10.3389/fdata.2024.1452129/full (дата звернення: 14.02.2026).

2. Скрипнюк О., Марцеляк О. Сучасні проблеми виборчого процесу в Україні: кореляція з міжнародними стандартами та виклики повоєнного часу. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.04.1.41.

3. Кириченко Ю., Сергієнко Т., Митюк А. Проблеми організації і прозорості виборів в Україні в умовах воєнного стану та роль громадянського суспільства. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2026. DOI: 10.15421/172620.

4. Павшук К. «Усміхнися і проголосуй»: чи викликає довіру використання штучного інтелекту на виборах? *Проблеми законності*. 2025. DOI: 10.21564/2414-990X.169.328486.

5. Асірян С. Використання штучного інтелекту під час виборів, практика, загрози виборчому праву громадян та шляхи подолання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.77.2.2.

6. Тарасюк В. Вплив штучного інтелекту на демократичні процеси в Україні та світі. *Актуальні проблеми політики*. 2024. DOI: 10.32782/app.v74.2024.15.

7. Лазарович М., Гончарук-Чолач Т., Докаш О. Штучний інтелект у політичних маніпуляціях та трансформація виборчої культури. *Політикус*. 2025. № 1. URL: https://politicus.od.ua/1_2025/22.pdf (дата звернення: 14.02.2026).

8. Даниленко С. Перевтілення демократії в інформаційну добу: роль нових медіа та громадянського комунікування. *Політичні дослідження*. 2021. DOI: 10.53317/2786-4774-2021-1-6.

9. Старовойтенко О. Штучний інтелект у виборчому процесі: нові виміри кіберзагроз і кібербезпеки. *Проблеми політичної психології*. 2025. DOI: 10.33120/popp-Vol17-Year2025-194.

10. Бубнов І. Штучний інтелект як фактор політичного впливу в медійній сфері. *Актуальні проблеми політики*. 2025. DOI: 10.32782/app.v75.2025.14.

11. Schiff D., Schiff K., Bueno N. The liar's dividend: the impact of deepfakes and fake news on trust in political discourse. *American Journal of Political Science*. URL: https://ideas.repec.org/p/osf/socarx/x43ph.html (дата звернення: 14.02.2026).

12. Pawelec M. Deepfakes and democracy (theory): how synthetic audio-visual media for disinformation and hate speech threaten core democratic functions. *Digital Society*. 2022. DOI: 10.1007/s44206-022-00010-6.

13. Жаровська І. Виклики штучного інтелекту для правових стандартів чесних виборів: проблеми глобалістики. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.06.1.9.

14. Кутєлєва І. Трамп вважає, що Україна має провести президентські вибори. *Європейська Правда* : вебсайт. 09.12.2025. URL: https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/12/9/7226731/ (дата звернення: 14.02.2026).

15. World Economic Forum. Global Risks Report 2026. URL: https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2026/digest/ (дата звернення: 14.02.2026).

16. Pew Research Center. Many experts say digital disruption will hurt democracy. 2020. URL: https://www.pewresearch.org/internet/2020/02/21/many-

tech-experts-say-digital-disruption-will-hurt-democracy/ (дата звернення: 14.02.2026).

17. Uppugundla S. Generative AI statistics you should know for 2026. *Codegnan* : website. URL: https://codegnan.com/generative-ai-statistics/ (дата звернення: 14.02.2026).

18. Chesney R., Citron D. Deep fakes: a looming challenge for privacy, democracy, and national security. *University of California Berkeley School of Law*. URL: https://scholarship.law.bu.edu/faculty_scholarship/640/ (дата звернення: 14.02.2026).

19. Diakopoulos N., Johnson D. Anticipating and addressing the ethical implications of deepfakes in the context of elections. *New Media & Society*. DOI: 10.2139/ssrn.3474183.

20. Warren M. Introduction. *Democracy and Trust*. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=KepLD0MXbhYC&oi=fnd&pg=PP9&ots=AZKq-mxkzn&sig=sdUHVEaf15qFNxyCGvk7jXdtHHg&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 14.02.2026).

21. Jerit J., Zhao Y. Political misinformation. *Annual Review of Political Science*. DOI: 10.1146/annurev-polisci-050718-032814.

22. Singh P. Exploding AI-generated deepfakes and misinformation: a threat to global concern in the 21st century. URL: https://www.researchgate.net/publication/376890489 (дата звернення: 14.02.2026).

23. Half of Ukrainians rely on Telegram as their primary news source, poll shows. *Ukrainska Pravda* : website. 2025. URL: https://www.pravda.com.ua/eng/news/2025/09/25/7532494/ (дата звернення: 14.02.2026).

24. Sólymos K. Slovak election targeted by pro-Kremlin deepfake hoax. *VSquare* : website. URL: https://vsquare.org/slovak-election-targeted-by-pro-kremlin-deepfake-hoax/ (дата звернення: 14.02.2026).

ISSN: 3041-2110